Coordonator: Andreea TRĂSNEA
Asociația Ținutul Zimbrului

LEGENDE

DIN ȚINUTUL ZIMBRULUI

NEAMȚ (I)

Culese de oamenii locului

Coordonator: Andreea TRĂSNEA
Asociația Ținutul Zimbrului

LEGENDE

DIN ȚINUTUL ZIMBRULUI, NEAMȚ (I)

Culese de oamenii locului

Târgu-Neamț
2026

LEGENDE DIN ȚINUTUL ZIMBRULUI, NEAMȚ (I)
Culese de oamenii locului

Asociația Ținutul Zimbrului – Unitatea de Management a Destinației ecoturistice Ținutul Zimbrului
Adresa: str. 9 Mai nr. 1A, Târgu-Neamț, județul Neamț
Email: contact@tinutulzimbrului.ro · **Web:** www.tinutulzimbrului.ro

Coordonator: Andreea Trăsnea, manager de proiect

Culegători de legende și povești locale (în ordine alfabetică): *Dragoș Agapescu, Dana Ancuța, Ștefan Ancuța, Maria Atudorei, Ciprian Bârsan, Andrei Bocăneț, Alina Burlacu, Maria Cornea, Florin Dedeagă, Sara Diaconu, Neculai Florean, Maria-Melania Gaman, Iustian Heriu, Ionela Lungu, Adriana Mantea, Ilinca Matei, Mariana Munteanu, Lucian Muraru, Ionuț Savin, Vasilica Țîrdea*

Ilustrații: Mihnea Popescu

© Asociația Ținutul Zimbrului, Târgu-Neamț, 2026, pentru prezenta culegere. Asociația Ținutul Zimbrului este deținătoarea drepturilor de autor asupra culegerii (selecție, structură, redactare și machetă). Culegătorii de povești, legende și mărturii locale au acordat asociației permisiunea de publicare, tipărită și digitală, prin participarea la apelul deschis al proiectului (Regulamentul apelului, art. 19). Reproducerea, integrală sau parțială, este permisă numai cu menționarea sursei.

Tiraj: 300 de exemplare
Data publicării: octombrie 2026

Exemplar gratuit. Nu se comercializează.
ISBN 978-973-0-45116-0

Proiect finanțat de CONSILIUL JUDEȚEAN NEAMȚ *și implementat de Asociația* BISON LAND ȚINUTUL ZIMBRULUI bison land

**Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Consiliului Județean Neamț.*

Cuprins

Cuvânt înainte **4**
Legenda Magaziei ascunse 5
Rățoiul care a găsit comoara Cetății Neamț 7
Calendarul bunicii 9
Balaurul de la Perjeru 12
Pantelimon 14
Tanti Rodica și spiritele pădurii 16
Legenda „fântânilor de slatină” de la Bălțătești 21
Izvorul Tămăduirii, de lângă Schitul Vovidenia 22
Legenda pietrei lui Aron 23
Revoluția de la Bălțătești 24
Tunelul din curtea lui nea Fănică 26
Legenda balaurului din Dealul Osoi 28
Leagănul haiducului 29
Mitocul lui Bălan 30
Prune murate și amintiri de Crăciun, din Humulești 33
Papucii din stejar 34
Clopotul de sub lac 35
Povestea războiului trăită prin ochii copilului 36
Sloiul din 1909 37
Râpa lui Coroi 39
Trăind legenda **40**
Povestea din familia mea **41**

Cuvânt înainte

...să se piardă

În microregiunea Ținutul Zimbrului din Neamț, legendele au trecut din om în om, din casă în casă, purtate de glasul părinților și al bunicilor. Sunt despre dealuri și izvoare, despre furtuni și minuni, despre locuri pe care timpul le-a învăluit în mister.

Dar memoria nu e o arhivă. Când cel care știe nu mai este, povestea poate dispărea odată cu el. De aceea, în septembrie 2026, i-am invitat pe oamenii din Târgu-Neamț, Agapia, Bălțătești, Crăcăoani și Vânători-Neamț să stea de vorbă cu bunicii lor și să adune poveștile locului. Au răspuns copii și adulți. Fiecare mărturie a devenit o descoperire și o punte între generații.

Așa s-a născut această primă culegere de legende, povești și mărturii locale: o parte fragilă din patrimoniul nostru cultural, pe care nu o putem restaura sau închide într-o vitrină.

Natura, cultura și spiritualitatea ecodestinației Ținutului Zimbrului sunt legate prin poveștile oamenilor săi. Păstrându-le, păstrăm și felul în care acest loc a fost înțeles, numit și iubit.

Mulțumim tuturor celor care și-au amintit și ne-au scris, precum și Consiliului Județean Neamț, al cărui sprijin prin programul de finanțări nerambursabile pentru proiecte culturale a făcut posibilă apariția acestei culegeri.

I-am pus în titlu cifra „I”, pentru că poveștile n-au cum să se fi terminat aici. Mai sunt încă multe, la oameni care abia așteaptă să fie întrebați:

„Bunicule, ia spune-mi și mie... mata ce poveste neștiută mai știi?”

Andreea Trăsnea

Legenda Magaziei ascunse

Crăcăoani

Se spune că, pe vremea lui Ștefan cel Mare, în adâncul codrilor de pe Valea Cracăului era un loc pe care puțini oameni îl cunoșteau. Era ascuns între dealuri și păduri, departe de drumurile mari. Acolo, oamenii domniei aduceau grâne, făină, sare, slănină afumată și alte merinde pentru oaste, iar cele trebuincioase apărării erau păstrate departe de ochii străinilor.

Locului i se spunea Magazia, dar nu era o magazie ca toate celelalte. Era o cămară a muntelui. Intrarea era ascunsă sub pământ și piatră, iar spre ea ducea o potecă pe care numai oamenii de nădejde ai domnitorului o știau. Când veneau vremuri de bătălie, proviziile erau scoase de acolo și duse pe cărări tăinuite spre Cetatea Neamț, de pe Culmea Pleșului.

Bătrânii spun că, înainte de o bătălie, însuși Ștefan cel Mare și Sfânt ar fi întrebat:

— *Mai este plină Magazia?*

Iar străjerii cetății i-ar fi răspuns:

— Este, Măria Ta. Cât să nu flămânzească Moldova.

Într-o noapte însă, când oaste străină se apropia, oamenii au auzit zgomot de cai pe vale, aproape de Magazie. Au luat tot ce se putea lua și au ascuns intrarea. Dimineața nu mai rămăsese nicio urmă. Nici ușă. Nici cărare. Nici piatră care să arate locul. Doar pădurea.

De atunci, plăieșii locului au căutat-o din generație în generație. Unii spun că au găsit urmele vechii cămări. Alții jură că, în anumite nopți, când vântul bate dinspre munte, se aud în pădure pași și zăngănit de arme. Dar nimeni n-a mai găsit Magazia. Poate că a înghițit-o pământul. Poate că pădurea a crescut peste ea. Sau poate că oamenii care știau locul au dus taina cu ei în mormânt.

Și tocmai de aceea, până astăzi, satul se numește Magazia, iar bătrânii mai spun încă:

„Magazia nu s-a pierdut. Doar s-a ascuns.”

Culegător: Mariana Munteanu
din memoria comunității locale

**Magazia este un sat al comunei Crăcăoani, așezat pe Valea Cracăului, într-o zonă de dealuri și păduri. Istoricul comunei păstrează o tradiție locală potrivit căreia Ștefan cel Mare și alți domnitori ai Moldovei ar fi avut la Magazia depozite de alimente și muniții pentru vremuri de restriște, legate de Cetatea Neamț prin drumuri și poteci cunoscute de puțini oameni.*

Rățoiul care a găsit comoara Cetății Neamț

Târgu-Neamț

Un om necăjit din Condreni, satul de sub Cetatea Neamț, avea câteva găini și un rățoi frumos, la care ținea ca la ochii din cap. Într-o zi, rățoiul a dispărut. Omul l-a căutat pe la vecini, pe lângă apa Ozanei, prin grădină și prin toate locurile pe unde își închipuia că ar fi putut ajunge o pasăre. Nimic.

După patru-cinci zile, când omul aproape că se împăcase cu gândul că rățoiul ajunsese pe masa vreunui boier, lângă o varză călită, numai ce-l vede întorcându-se acasă. Era plin de glod și jumulit ca vai de el. Omul l-a lăsat în ogradă să se liniștească și și-a văzut de ale casei. Dar când s-a apropiat din nou de el, a văzut ceva lucind printre penele murdare: un napoleon de aur. Un ban mare și strălucitor.

„Dacă rățoiul meu a găsit un ban de aur, sigur mai sunt și alții”, și-a zis, cu ochii sclipind de bucurie. A doua zi l-a urmărit. Rățoiul l-a dus până sub Cetate și a intrat într-o scorbură adâncă, făcută în pământ, sub zidurile vechi. În jurul Cetății Neamț circulau din bătrâni tot felul de

povești despre locuri ascunse și despre averi îngropate în măruntaiele Culmii Pleșului. Iar acum omul avea și dovada în mână.

S-a apucat să sape. Când era aproape să ajungă în adâncul hrubei, din întuneric i s-a arătat o vedenie înfricoșătoare. Atât i-a trebuit. A uitat de comoară, de napoleon și de tot ce mai era de găsit pe acolo. A fugit. Și i-a rămas în minte vorba bătrânească:

„Mai bine sărac și curat…"

Povestea spune că prin zona Cetății Neamț s-ar fi ascuns averi, iar hrubele și beciurile ei au hrănit vreme de generații închipuirea oamenilor de prin partea locului. Poate că napoleonul fusese începutul unei comori. Sau poate că rățoiul a avut, pur și simplu, mai mult noroc decât stăpânul lui.

Cert este că, dintre cei doi, numai rățoiul s-a întors de la Cetatea Neamț cu aur.

Culegător: Sara Diaconu

**Legendă reinterpretată după o întâmplare consemnată de regretatul pr. Constantin Matasă în volumul „Cetatea Neamțului" (Piatra-Neamț, 2017). Autorul precizează că povestea i-a fost spusă de un bătrân din Târgu-Neamț, care o auzise, la rândul său, de la alții.*

Calendarul bunicii

Târgu-Neamț

În casa bunicii din Condreni, pe peretele dinspre răsărit, lângă icoane și candelă, atârna în fiecare an un calendar creștin ortodox mare, cu sfinții fiecărei zile. Sărbătorile mari aveau cruce roșie, cele mai mici, cruce neagră. Lângă calendar, legat cu o sfoară de un cui, stătea un creion.

Bunica scria pe calendar tot anul. Cu litere mici, strâmbe, apăsate. Lângă cruci și lângă numele sfinților își nota ce avea de făcut și ce i se întâmplase: când a fătat vaca, când a pus răsadurile, când a venit unchiul de la oraș. Iar printre toate acestea, an după an, erau și plantele. Pe calendarul acela am învățat eu anul. Nu doar cu sfinții lui, ci și cu tot ce crește.

Primăvara începea cu verdele. Cum se topea zăpada pe malul Ozanei, bunica îmi dădea un coș și o pereche de mănuși groase. Mergeam după urzici, cele dintâi, mici și fragede, care înțepau chiar și prin mănuși. Pe lângă ele culegeam podbal și, dacă aveam noroc, leurdă, care mirosea a usturoi de te urmărea până acasă. În Postul Mare, urzicile și leurda erau o binecuvântare. „*Asta e prima masă de la Dumnezeu după iarnă*”, zicea bunica. Pe calendar scria cu creionul, lângă o cruce neagră: „*urzici*”.

Apoi venea Sfântul Gheorghe, cu cruce roșie. În dimineața de 23 aprilie, înainte să tragă clopotele, bunicul tăia ramuri de salcie de pe malul apei. Le aducea acasă ude de rouă și le punea la stâlpii porții, câte una de fiecare parte. Toată ulița avea porțile înverzite în dimineața aceea. Apoi ne îmbrăcam frumos și mergeam la biserică. Bunica spunea că Sfântul Gheorghe deschide vara, așa cum deschide bunicul poarta. Lângă crucea roșie de pe calendar scria: „*salcie la poartă*”.

Pe urmă, Rusaliile. La Pogorârea Duhului Sfânt veneau crengile de tei. Bunica le aducea acasă după slujbă și le punea la icoane și la ferestre. Casa se umplea de un miros dulce, greu, care nu semăna cu nimic altceva. Eu mă culcam în ziua aceea cu nasul în pernă și mi se părea că dorm sub un copac. Vara, când teiul înflorea de-a binelea, bunica strângea flori pentru ceai de iarnă și le usca în pod, pe hârtie de ziar.

Cea mai frumoasă noapte din an era însă noaptea de Sânziene, din ajunul Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul, dintre 23 și 24 iunie. Ziua, strângeam împreună flori galbene, mărunte, de pe marginea drumului și din fânețe: sânzienele. Seara ne așezam pe prispă și bunica împletea cununi. Eu încercam s-o imit, dar ale mele se desfăceau întruna. Ale ei erau rotunde, strânse, perfecte. Le agățam apoi: una la poartă, una la ușă, câte una la fiecare fereastră. Una o ducea bunicul și la marginea ogorului. Bunica spunea că sânzienele țin departe tot ce e rău și aduc noroc, sănătate și belșug oamenilor, animalelor și semănăturilor. Înainte de culcare își făcea cruce la fereastră, cu ochii la cununa de afară. Pe calendar, lângă Sfântul Ioan, scria apăsat: „*cununi*”.

Toamna, însemnările de pe calendar se schimbau. Nu mai era vorba de porți și de ferestre, ci de lână. Bunica avea o ladă cu lână albă, spălată și toarsă, și o căldare mare de aramă. În ea fierbea o plantă pe care o culegeam din spatele grădinii, de lângă gard: rostopasca. Avea o zeamă portocalie care îți păta degetele zile întregi. Lâna ieșea din căldare colorată într-un galben cald, ca soarele de octombrie. Din ea bunica mi-a împletit, într-o iarnă, o pereche de mănuși. Pe aceleași mănuși le

purtam primăvara următoare, când mergeam iar după urzici. Și așa se închidea anul, ca un cerc.

La sfârșitul fiecărui an, când venea calendarul nou de la biserică, bunica nu-l arunca pe cel vechi. Îl împăturea și îl punea în lada de zestre. Acolo s-au strâns zeci de ani de însemnări cu creionul: urzici, salcie, tei, cununi, lână. Și, printre ele, nașteri, morți, nunți, vremi bune și vremi rele.

Bunica nu mai este. Lada a ajuns la mine. Uneori scot un calendar vechi și citesc scrisul ei strâmb de lângă crucile roșii și negre. E jurnalul unei vieți întregi, scris pe marginea sfinților.

Iar în casa mea, pe perete, lângă icoană, atârnă în fiecare an un calendar ortodox. Mai mic, ce-i drept, și fără creion legat cu sfoară de un cui. Însă de Sfântul Gheorghe pun salcie la poartă, deși nimeni de pe strada mea nu mai face asta. De Rusalii aduc tei de la biserică. Iar de Sânziene împletesc o cunună. Nu mi-a ieșit niciodată la fel de rotundă ca a ei. Dar se ține. Și o notez pe calendar, cu creionul, ca bunica.

Culegător: Ștefan Ancuța
Sursa: părinții, din Condreni

Balaurul de la Perjeru

Bălțătești

Povestea asta am auzit-o când aveam vreo șase ani. Era prin 1986, în casa bunicii mele, Maria, din Grumăzești.

Într-o zi veniseră la bunica două vecine: tanti Jânița, vecina de la deal, o femeie înaltă și voinică, și Lița Natalia, vecina de la vale, mai măruntă și puțin aplecată de spate. Le țin minte bine pe amândouă. Eu eram prin casă, pe lângă ele, și ascultam ce vorbeau. Nu mai știu de la ce pornise discuția. Au trecut aproape patruzeci de ani de atunci. Îmi amintesc însă foarte bine că, la un moment dat, au început să vorbească despre o furtună puternică și despre un balaur. Din felul în care vorbeau, am înțeles că întâmplarea era recentă. Nu spuneau o poveste de demult și nici nu vorbeau cu mine, ca să mă sperie sau să mă distreze. Vorbeau între ele despre ceva ce se întâmplase prin partea locului.

Era vorba de zona dintre Grumăzești și Bălțătești. Pe atunci, oamenii din Grumăzești mergeau spre Bălțătești și pe drumul care trecea pe la Ghindăoani. Era calea mai scurtă, cunoscută de oamenii locului. Bunicul meu avea pământ pe deal în partea aceea. Se trecea pe lângă casa Mărioarei și se ajungea la un loc pe care oamenii îl numeau Perjeru, înainte de serpentinele de la Bălțătești. Acolo era și o văioagă. Bunica și vecinele povesteau că peste locurile acelea venise o furtună foarte puternică. Vântul bătea cu putere, ploua tare și se formase un vârtej. Se vorbea despre o tornadă, deși nu mai știu dacă oamenii îi spuneau așa chiar atunci sau dacă numele a apărut mai târziu. Pentru mine, oricum, tornada nu conta prea mult. Eu auzisem un singur lucru: balaurul.

Femeile povesteau că vârtejul adusese cu el un balaur. L-ar fi purtat prin aer și l-ar fi lăsat la Perjeru, în văioaga despre care vorbeau. Nu mai țin minte cine dintre ele povestea mai mult. Nu știu nici dacă bunica aflase întâmplarea de la cineva care fusese acolo sau dacă povestea ajunsese deja din om în om până la Grumăzești. Nici cum arăta balaurul nu-mi amintesc să fi spus. Țin minte însă foarte clar două lucruri: că balaurul fusese adus de furtună și că, după ce ajunsese acolo, s-ar fi topit.

Pentru mine era de ajuns. Aveam șase ani și nu mă întrebam dacă așa ceva e cu putință. Dacă bunica, tanti Jânița și Lița Natalia vorbeau

despre el, însemna că se întâmplase. Mai ales că Perjeru nu era departe. Era aproape de noi.

A doua zi dimineață, bunica a plecat la câmp. Era vremea fânului. Eu am rămas acasă. Atunci a început pentru mine adevărata poveste cu balaurul. Mi-era frică să mă dau jos din pat.

Dacă balaurul fusese adus de vânt până la Perjeru, putea foarte bine să fie adus și până la Grumăzești. Nu conta că afară era zi, nici că eram în casa bunicii, cu alte case și oameni în jur. Așa că am rămas în pat și am așteptat-o pe bunica să se întoarcă de la câmp. Ascultam zgomotele de afară. Dacă începea să bată vântul, era și mai rău: tocmai vântul adusese balaurul. Nu mai știu câte ore au trecut. În amintirea mea de copil a fost aproape o zi întreagă. Când s-a întors bunica, s-a terminat totul. Eram din nou în siguranță.

Bunica Maria a murit în 2006. Când eram copil, nu m-am gândit s-o întreb cine văzuse balaurul sau ce se întâmplase exact în văioaga de la Perjeru. Mai târziu, când aș fi știut ce să întreb, era prea târziu. Mi-au rămas însă locurile și oamenii: Grumăzești, Ghindăoani, drumul spre Bălțătești, Perjeru. Bunica Maria, tanti Jânița de la deal, Lița Natalia de la vale. Și povestea lor despre furtuna care adusese un balaur.

Culegător: Ciprian Bârsan
Sursa: bunica Maria (1936–2006)

Pantelimon

Agapia

Haiducul Pantelimon a fost, la începutul secolului al XX-lea, unul dintre cei mai vestiți haiduci din Moldova. A acționat în zona Târgu-Neamțului din 1908 până în 1911, când a fost prins prima dată. A evadat din arest și a reluat haiducia până în 1914, când a fost prins din nou. A fost achitat în 1915, iar în 1916 s-a căsătorit cu o femeie cu 30 de ani mai tânără, cu care a trăit ca un om respectabil până în 1929, când a murit de cancer. Este înmormântat în satul Unghi, din comuna Brusturi, județul Neamț.

Pantelimon n-a omorât pe nimeni. Era însă bine făcut și avea o inteligență care îi permitea să-i impresioneze și să-i sperie pe cei pe care îi prăda. Mai avea o trăsătură: o mare sete de popularitate. Presa vremii i-a creat un chip de haiduc nemaipomenit. Faima, puterea și mintea lui l-au ajutat să ducă la capăt multe tâlhării fără să fie nevoie de forță și fără să tragă vreun foc de armă. Zona lui preferată era în jurul orașului Târgu-Neamț, unde lucra singur sau cu complici.

Amintirea familiei mele despre acest haiduc se leagă de străbunicul meu, Neculai Agapescu, care între 1900 și 1914 era căminar, adică răspundea de o porțiune de drum, cea dintre Timișești și Târgu-Neamț. În această calitate s-a ocupat și de construcția podului peste apa Moldovei de la Timișești, pod care a rezistat până în anii ’60, când a fost înlocuit cu podul de beton folosit și azi. Construcția podului și plata oamenilor care întrețineau drumul de la Cristești la Târgu-Neamț îl sileau pe străbunicul meu să transporte sume importante de bani, ceea ce îl făcea o pradă ușoară pentru haiduc.

Străbunicul a ales să se împrietenească cu Toader Pantelimon: îl cinstea la cârciumă, îi dădea provizii și informații care să-l ajute să scape de potere. Într-un cuvânt, se cunoșteau.

Străbunicul făcea des drumul, vara cu trăsura și iarna cu sania, de la Cristești la Târgu-Neamț și apoi la Agapia, unde locuia. Pe atunci nu existau satele Plăieșu și Dumbrava (care se numea Grași și era doar la poala pădurii Bulubești, unde se află acum centrul hipic). De la ieșirea din Timișești și până la intrarea în Târgu-Neamț se întindea pădurea Coverca, un codru des de stejari, numai bun pentru atacurile haiducului.

Într-o iarnă năprasnică, prin ianuarie, Pantelimon a jefuit un grup de negustori care veneau de la Pașcani. Jandarmeria știa de venirea negustorilor și, când aceștia au spus că au fost prădați, a desfășurat un dispozitiv impresionant, înconjurând zona în care se știa sigur că se află haiducul. Străbunicul se întorcea de la Timișești spre casă când a intrat în cercul jandarmilor. Fiind cunoscut, a fost lăsat să treacă, dar a fost avertizat că Pantelimon e prin preajmă.

Întâlnirea a avut loc. Pantelimon a sărit în sanie și s-a acoperit cu fânul pentru cal. I-a pus străbunicului pușca la burtă și i-a spus:

„Domnule Agapescu, trecem împreună sau murim împreună.”

La ieșirea din încercuire, șeful jandarmilor l-a întrebat de Pantelimon, iar străbunicul, bineînțeles, a negat că s-ar fi întâlnit cu el. Fiind un om cunoscut și cu bună reputație în zonă, i-a convins pe jandarmi și și-a continuat drumul cu Pantelimon în sanie.

Au ajuns cu bine la Agapia, iar Pantelimon a stat o săptămână ascuns în fânul din podul grajdului gospodăriei căminarului Neculai Agapescu.

Culegător: Dragoș Agapescu
poveste transmisă în familie

Tanti Rodica și spiritele pădurii

Vânători-Neamț

— Bună ziua, Tanti Rodica!

— Bună, fata mamei!

— Ce faci, matale, cum ești?

— Uite, oleacă pe aici, pe la Tinca și Ticuță. Nu am fost de mult...

Tanti Rodica este o femeie blândă, cu suflet cald. Mereu are câte o vorbă caldă pentru fiecare. De vreo 80 de ani pe acest pământ, draga de ea a străbătut în lung și-n lat pădurile Nemțișorului în căutarea lemnelor pentru foc, a bureților pentru zacuscă, a fructelor delicioase pentru dulcețuri și compoturi și a ierburilor pentru ceai.

Însoțită mereu de cățelul Bobiță, cântă veselă, cu o fericire sănătoasă pe care în ziua de azi noi nu mai știm să o simțim și să o trăim. Ba chiar și Bobiță cântă cu ea, mereu ne delectează cu câte un concert când îi vizităm.

Intră în curte și merge la bucătăria de vară, locul unde poveștile se răspândesc în văzduh și mirosul de plăcinte te cheamă să le asculți.

— Bună ziua, cumătră.

— Bună ziua, hai la noi! Du-ti, Ticuță, și adu un pahar di vin. Bei o strașinică, Rodică?

— Beu, beu. Că dacă îți povestesc ci am pățit ieri, ti ia cu fiori. Merge o strașinică! Merg și două!

— Ce-i mai făcut, ia povestește!

— Taci tu, lasă femeia să vorbească! Tu adu jinul!

— Dar n-am făcut nica, am întrebat-o numa!

— Tu n-auzi?

— Mă duc, numa tași odată! Tași!

— Nica nu face tu, Rodică, tu. Nica! M-am săturat...

— Da' cine ți le face, Tincă?

— Ei, cine...

Tinca și Ticuță sunt căsătoriți de o viață... oameni gospodari, la care munca e pusă la loc de cinste. Ea ține grădina de legume și de flori ca pe o icoană, mereu îngrijită și curățată, iar el are grijă de animale și lucrează în propriul atelier de tâmplărie și sculptură prin care au trecut generații de meșteri și care i-a dus numele în întreaga lume. Sunt oameni simpli,

muncitori, dar dacă nu se ceartă la fiecare vorbuliță, nu pot merge înainte... ei așa își arată iubirea unul față de celălalt.

— Tu, Tincă, nu te mai plânge că bărbat ca Ticuță nu mai găsești!

— Lasă asta, zi ce ai mai făcut acum!

— Auzi tu: am fost în pădure. S-au făcut afinele, știi? M-am dus să culeg.

— Stai, nu începe că vreau să aud și eu! Na, am adus jinul! Îi di ăla bun, di anul trecut! Tincă, dă un pahar.

— Na două că beau și eu. Tu vrei?

— Puni și mie ca să pot fi atent la Rodica.

S-au așezat toți trei la masa din fața bucătăriei de vară, completând un tablou de poveste: bucătăria cu soba cu plită mare pe care fierbea un ceaun cu sarmale și rola din care Tinca tocmai scosese plăcintele aburinde, iar pe prichici o oală mare cu borș cu perișoare așa cum numai Tinca știe să facă.

— Stai, Rodică, mănânci ceva? Am sarmale și borș.

— Nu amu, oleacă mai târziu. Stai să îți povestesc. Așa. M-am dus în pădure. Am urcat pi acolo pi la mine, pi pârâu și m-am dus sus, din făgăniș, pe deasupra casei lui Buhosu, în afiniș. Nu am găsit prea multe afine acolo și ci m-am gândit eu: să mă urc oleacă mai sus.

— Și te-i dus în partea cealaltă?

— Taci și las-o să zică!

— Da, Ticuță, m-am dus dincolo, mai sus oleacă.

— Vai, Doamne, așa departe singură? Tu nu ti temi?

— Di ci să mă tem? Îl am pi Dumnezău cu mine! Da' să știi că am găsit și hribi, chiar multișori. Am pus și la uscat.

— Jermănoși, nu?

— Nuu, chiar deloc, doar că erau oleacă mai bătrâni și aiștea îs mai buni uscați!

— Aa, da, da. Așa-i.

— Lasă, tu, fimeia să vorbească. Zi-i, Rodică, ai găsit ursul?

— Ursul? Ar fi fost bine să îl găsesc pi el... am găsit eu altceva! Ticuță! Să vezi și să nu crezi! Ascultă tu aici la mine că e adevărat! Nici eu nu credeam dacă nu trăiam și nu videam cu ochii mei și simțeam pi pielea mea! Dar mare e Dumnezău și m-a scăpat cu viață de acolo.

— Vai, Rodică, dar zi odată, nu ne mai ține așa, pi jar!

— Auziți voi... am urcat acolo, în celălalt afiniș. Nici acolo nu prea erau afine. Dar eu eram mulțumită că am găsit hribi. Ba chiar și vinecioare să îi fac lui Costică cu ou că îi plac mult. Am văzut că Bobiță mă tot trage de fustă și mă latră. Am zis că îi este foame și că vrea acasă... l-am alungat să plece acasă. El tot ham-ham și ham-ham la mine. I-am zis să se ducă acasă și să mă lase în pace dar n-o vrut.

— O fi simțit el ceva, Rodică!

— O sâmțât, să știi... auzi tu, Tincă, m-am așezat pi o pătura di mușchi mare, moale și parfumată... așa frumos mirosea a pământ, a fructe și a pădure încât m-a luat cu somn. M-am întins acolo, așa moale era, parcă eram la mama în brațe. Bobiță a venit lângă mine și s-a întins și el pe pătura de mușchi. Tare frumos se vedeau norii albi și pufoși printre vârfurile copacilor... așa pace și liniște aveam în suflet... era bine și atâta liniște în jur că nu știu când m-a prins somnul.

— Tu ai adormit și cine știe ce prostii ai visat.

— Tu să știi că ăla nu a fost vis, îți zic eu! Numa' Dumnezău a avut grijă di mini acolo! Ascultă aici la mine: m-a luat cu o amețeală așa, deodată! Și parcă mă vedeam mai aproape de vârfurile copacilor. Și chiar eram, mă tot ridicam, simțeam cum adie vântul pe sub mine. Și auzeam că vorbește cineva în șoaptă... erau trei voci, de femei. Voci frumoase și blânde.

— Și ce ziceau?

— Ziceau așa: „Hai să o învârtim!" Și m-au învârtit! Da' ce învârteală că s-au învârtit și norii și copacii și frunzele și tot pământul cu mine. M-au învârtit așa vreo cinci minute. Și se auzeau râsete și cântau... dar tot în șoaptă că nu înțelegeam cuvintele. „Mai rezistă? Mai rezistă că are o putere din interior. Ce putere? Nu știu, vom vedea!" Și iar m-au învârtit și mai tare și învârtindu-mă mă ridicau și mă coborau și mă tot învârteau de nu mai știam de mine. Era curent, îmi vâjâiau urechile, îmi era greață, eram ametâtă, nu mai știam de mine...

— Și ce-i făcut? o întrebă Tinca, suspicioasă.

— Ci să fac, tu? L-am luat pi Dumnezău di mână! Am început să spun „Tatăl nostru". Și nu m-am mai oprit. Și ele tot mai tare mă învârteau și eu tot spuneam „Tatăl nostru". Hai să o izbim de copaci! zice una dintre voci. Nu, hai să o spânzurăm, zice a doua. Să o ridicăm deasupra pădurii și să o rupem în trei, zice a treia voce. Așa frică nu am avut niciodată. Nu

știam ce să fac, nu mă puteam mișca, eram ca paralizată, nu puteam striga, mi-era vocea legată, puteam doar să mișc ochii... și din învârteala aceea le-am văzut. Erau trei fete frumoase, cu plete lungi până la brâu, îmbrăcate în rochii albe, lungi până la glezne, care dansau desculțe în cerc în jurul meu. Nu reușeam să înțeleg cum asemenea frumusețe poate să facă rău.

— Tu ai adormit și ai visat prostii, nu există așa ceva!

— Ticuță, ascultă aici la mine! Lucru mai real ca aista nu am trăit în toată viața mea, spuse Rodica, scânteindu-i ochii și tremurându-i buzele de emoție vizibilă.

— Taci, tu! Lasă fimeia să povestească!

— Dar câinele unde era?

— Cred că a fugit că a venit mai târziu înapoi la mine de prin tufele de mure. Dar stai să îți zic: ele mă tot învârteau, iar eu tot mă rugam... și zice una la un moment dat: „Dar de ce să o pedepsim așa? Că nu a făcut rău pădurii. Ea a cules din pădure toată viața și a mângâiat pământul și copacii."

Cealaltă îi răspunde: „Așa este, am văzut-o eu când vorbea cu copacii și îi lua în brațe! A pupat pământul săptămâna trecută și a mers cu Dumnezeu pe cărările pădurii." Așa cum au zis ele am făcut, vă spun pe cuvânt, am pupat pământul și am luat copacii în brațe, iar peste tot cu Dumnezău înainte am mers și asta m-a salvat, oameni buni.

— Da' zi-i, bre, odată, cum ai scăpat?

— Tu să știi că nu am scăpat singură! Dumnezău m-a scăpat! Că le-am auzit spunând: „Nu e soi rău, să o lăsăm, că ne bate Cel de sus! E cu El de mână, nu vedeți?!" Și s-a făcut liniște. M-au așezat înapoi pe pătura de mușchi și m-au lăsat acolo. Dar tot nu mă puteam mișca, nu puteam

striga, nu mă puteam ridica. Am stat acolo până a apus soarele și-o început a se îngâna ziua cu noaptea. Atunci a ieșit și Bobiță din tufele de mure și a venit la mine. Am reușit să mă mișc, m-am ridicat și am luat-o spre casă.

— Cum? Au dispărut așa, în văzduh?

— Au dispărut, Ticuță, și bine că au dispărut că tare m-au spăriet! Și amu parcă simt amețeala din învârteală. Dar eu nu m-am oprit din zâs „Tatăl nostru" nici după ce am ajuns acasă.

— Dar cine erau fetele alea, tu, Rodică?

— Spiritele, Ielele, Fetele pădurii, Stăpânele vântului, nu știu cum să le zic... Tincă, tu spune-le cum vrei numa' să nu le întâlnești. Și dacă le întâlnești, fă ca mine, ia-L pe Dumnezău de mână ca să scapi! Că te trântesc de nu te vezi de zâne ce sunt. Cine știe ce hram poartă și de ale cui sunt ele pe pământul aista!

— Vai, tu fimeie ce ai trăit... amu ti cred că ești spărietă și când povestești.

— Păi să mă crezi că n-am di ce să mănânc ciuperci.

— Dar chiar, o sărmăluță nu vrei?

— Ba poți să-mi dai chiar și un borș, că merge după streșinica asta care parcă mă roade oleacă pi stomac.

Și uite așa s-au întins la masă și au dezbătut povestea spiritelor pădurii, a ielelor despre care se spune că nu e bine să le ieși în cale că îți aduc necazuri sau te pedepsesc după cum poftesc ele. Tanti Rodica a scăpat teafără, doar cu o sperietură puternică, prin rugăciune și datorită credinței de neclintit. Dar asta nu a oprit-o din a cutreiera pădurile. Dimpotrivă, gândul că ar putea să le reîntâlnească nu o sperie deloc.

Să o țină Dumnezeu sănătoasă pentru a ne împărtăși și alte pățanii de ale ei!

Culegător: Dana Ancuța
Sursa: tanti Rodica, bunică din Nemțișor

Legenda „fântânilor de slatină” de la Bălțătești

Bălțătești

Am să vă spun o poveste despre „fântânile de slatină” de la Bălțătești, pe care am aflat-o de la mătușa Maria, mătușa bunicului meu dinspre tată. Mătușa Maria s-a născut și a trăit toată viața pe aceste meleaguri și cunoaște istoria locului mai bine decât oricine. Deși are o vârstă înaintată, nu contenește să povestească, cu o luciditate uimitoare, tot felul de întâmplări despre aceste locuri și despre oamenii lor.

Așa am aflat că, înainte de a deveni o stațiune cunoscută, Bălțăteștii arătau cu totul altfel: pământul era „*bălțat*” de nenumărate izvoare minerale, ca niște puțuri improvizate, numite „*fântâni de slatină*”. Localnicii luau de acolo apă sărată pentru gospodărie, mai ales la păstrarea alimentelor. Dar au băgat repede de seamă că cei care își spălau rănile sau își înmuiau picioarele bolnave în această apă se vindecau ca prin minune.

Tot în acele vremuri, spunea mătușa Maria, codrii sălbatici din apropiere erau colindați, mai ales la vânătoare, de prinți și boieri, printre care și prințul Cantacuzino, al cărui cal se oprea să se adape la aceste fântâni. Așa ar fi fost descoperite „*fântânile de slatină*”, cu darurile lor deosebite. Nu după mult timp, boierul a ridicat lângă ele așezăminte de tratament, care au devenit cunoscute în toată lumea și au stat la baza Stațiunii Balneoclimaterice Bălțătești.

Culegător: Ilinca Matei
Sursa: Maria Ailincăi, 105 ani

**Varianta orală se potrivește cu ce consemnează sursele istorice: în 1810, boierul Matei Cantacuzino, proprietarul moșiei Bălțătești, a observat efectul vindecător al apelor sărate și a început să cerceteze și să curețe „fântânile de slatină”, descoperite, după mai multe surse, în timpul unei vânători.*

Izvorul Tămăduirii, de lângă Schitul Vovidenia

Vânători-Neamț

Se spune că, sub pădurile de lângă Vovidenia, curge un izvor pe care oamenii l-au botezat de două ori. Prima dată i-au zis Puturosu. Numele spune singur de ce: apa lui are un miros greu, pe care nu-l uiți după ce l-ai simțit o dată. Ciobanii treceau pe lângă el strâmbând din nas, iar copiii fugeau pe marginea lui, râzând.

Dar se mai spune că, odată, a venit la izvorul acesta chiar Ștefan cel Mare. Domnul purta în picior o rană veche, primită în tinerețe la cetatea Chiliei, care nu se închisese niciodată de tot. L-a durut toată viața, prin toate luptele lui cu cei care voiau să cotropească scumpa Moldovă. Și tradiția zice că, la apa urât mirositoare de lângă Vovidenia, domnitorul și-a oblojit rana.

Nimeni nu poate spune dacă rana s-a vindecat. Dar oamenii n-au mai râs de izvor. Au început să vină la el cu durerile lor, mai întâi pe ascuns, apoi tot mai mulți. În 1856, Comitetul Sanitar din Iași l-a trimis pe medicul Th. Stenner să cerceteze apele minerale ale Moldovei, iar apa de la Vovidenia a fost și ea cercetată. Din anii aceia, oamenii au folosit-o tot mai des ca să se lecuiască. Atunci i-au dat izvorului al doilea nume: Izvorul Tămăduirii.

Iar bătrânii, se spune, le arătau copiilor că locul e o lecție. Că lucrul care miroase urât nu e neapărat rău. Și că uneori tocmai apa pe care o ocolești e cea care te vindecă.

Culegător: Vasilica Țîrdea
din memoria comunității

**Tradiția potrivit căreia Ștefan cel Mare și-ar fi oblojit la izvorul Puturosu rana de la picior, primită în luptele de la Chilia, analiza apelor făcută în 1856 de medicul Th. Stenner, la cererea Comitetului Sanitar din Iași, și numele de „Izvorul Tămăduirii" sunt consemnate în Strategia de dezvoltare durabilă a destinației de ecoturism Ținutul Zimbrului.*

Legenda pietrei lui Aron

Agapia

Aron era nepotul mitropolitului Nicador, ctitor al Mănăstirii Agapia din Deal, ridicată cu sprijinul Doamnei Elena și al lui Petru Rareș-Vodă. Mitropolitul venea adesea aici și își lua cu el și nepotul. Băiatul ieșea des la plimbare, mergând mai ales la o așezare de măicuțe care se pare că era la Filioara.

Într-o zi, la întoarcere, s-a întâlnit la o răscruce de drumuri cu unchiul său, mitropolitul, care l-a bătut acolo. După această întâmplare, Aron a fugit în Țara Ungurească și la Țarigrad și a slujit pe la oameni mari. Cu vremea a ajuns domnitor, Aron-Vodă, și s-a răzbunat pe unchiul său, care este înmormântat la Mănăstirea Agapia din Deal.

Acolo unde s-au întâlnit nepotul și unchiul s-a săpat o piatră mare, pe care scria „Piatra lui Aron-Vodă”, ca să se știe pe unde a trecut în tinerețe viitorul domn al Moldovei.

Culegător: Adriana Mantea
Sursa: Costache Strugaru, vârstnic din Agapia

Revoluția de la Bălțătești

Bălțătești

Se zice că, în anul 1848, Bălțăteștii au ajuns să aibă în gura lumii o oaste mai mare decât ar fi încăput în curtea conacului.

Totul pornise de la niște puști. Pe dealul din fața conacului Cantacuzinilor, vreo 10–15 tineri boieri făcuseră un poligon de tragere. Voiau să-i învețe pe cei neștiutori cum se mânuiește pușca. Și trăgeau, nene, de dimineața până seara: poc, poc, poc!

Numai că, în Moldova acelor vremuri, o pușcă nu pocnea niciodată singură. După prima împușcătură venea întrebarea: „*Ce-i acolo?*” După a doua: „*Cine trage?*” Iar după a treia, până ajungea vorba la vecinul din deal: „*La Bălțătești se strânge oaste*!” Și de aici începea năravul vorbei: oastea creștea. Sigur mai vin niște oameni. Apoi alții. „*Trebuie să sosească întăriri din Polonia”,* a spus o bătrână hâtră, sătulă de atâta gălăgie.

Până la urmă, vorba a ajuns taman la Iași, la domnitorul Mihail Sturdza, care, dacă tot auzise de oaste, s-a gândit că n-ar fi rău să știe câți oameni are Neamțul gata să-i bată la ușă. Așa că l-a trimis pe prefectul de Neamț la Bălțătești: „*Du-te și vezi ce-i acolo!*”

Când a ajuns la conac, prefectul a găsit ceva care nu era chiar de râs: în curte stăteau vreo douăzeci și cinci de călăreți, în două rânduri. Erau pădurari veniți din munți. Înarmați. Călare. Țepeni în șa. Cu privirea înainte. Prefectul s-a uitat la ei. Călărețiis-au uitat la el. Numai marea oaste despre care se vorbea prin târguri nu prea se vedea.

— Dar oamenii ăștia ce caută aici?

Cantacuzino avea răspunsul pregătit:

— Din cauza bandelor de hoți din munți.

Așa, dintr-odată, revoluția devenise pază împotriva tâlharilor. Numai că prefectul nu era chiar de ieri, de azi. Știa că tinerii boieri pregăteau schimbarea Moldovei. Și mai știa că domnul Cantacuzino aștepta încă: cei douăzeci și cinci de călăreți nu erau toată oastea. Mai trebuiau să vină țărani înarmați, cete din satele de pe Valea Ozanei.

Și tocmai atunci, prefectul a văzut ceaunul. Unul mare, cât să nu-l poți trece cu vederea. Stătea deasupra focului și bolborosea gospodărește, cu o tocană haiducească în care carnea fierbea molcom,

cu ceapă, ardei și mirodenii. Mirosea de-ți lăsa gura apă și te făcea să uiți, fie și pentru o clipă, de domnitor, de revoluție și de hoții din munți.

Prefectul s-a uitat la ceaun. S-a uitat la cei douăzeci și cinci de călăreți. S-a uitat iar la ceaun. *„Prea mare."* Prea multă mâncare pentru douăzeci și cinci de oameni. Dacă fierbea așa un ceaun, însemna că mai trebuiau să vină și alții. Așa că prefectul a plecat de la Bălțătești cu o bănuială și mai mare decât cea cu care venise: oastea nu se vedea încă, dar tocana era dovada că trebuia să vină.

După plecarea lui, la Bălțătești a început așteptarea. Cantacuzino era convins că în cursul zilei vor sosi și celelalte grupuri de țărani înarmați. Au așteptat dimineața, până la amiază. Au mai așteptat nițel, că poate-poate se vede ceva pe drum, dinspre Cetatea Neamț sau dinspre Crăcăoani. Dar drumul era gol. Soarele s-a dus spre asfințit. Ceaunul a rămas pe foc. Iar marea oaste care speriase domnia, ia-o de unde nu-i!

Seara târziu, în loc de oastea așteptată, au ajuns vești de la Iași: treisprezece tineri revoluționari fuseseră arestați și trimiși spre Dunăre, printre ei și Alexandru Ioan Cuza. Numai că fugiseră. Atunci, poate, cei de la conac au înțeles că lucrurile nu mai erau de șagă.

Dar povestea Bălțăteștilor a rămas. Pentru că, într-o zi din 1848, zvonul făcuse dintr-un poligon o baterie, din niște călăreți o oaste, dintr-un ceaun un semn de întăriri și din Bălțătești aproape un mic stat răsculat. Restul oștii? Era încă pe drum. Sau, cum ar zice bătrâna de la Bălțătești:

„O fi fost ea mare oaste, maică... numa' că tare greu mai mergea!"

Culegător: Maria Atudorei
din memoria comunității

**Cadrul istoric (anul 1848, domnia lui Mihail Sturdza, arestarea unor revoluționari moldoveni, între care Alexandru Ioan Cuza, și fuga lor pe drumul spre Dunăre) este real. Episodul de la conacul Cantacuzinilor din Bălțătești este redat după memoria locului, ca repovestire literară.*

Tunelul din curtea lui nea Fănică

Târgu-Neamț

Se spune că, atunci când Cetatea Neamț era în primejdie, nu toți cei dinlăuntrul zidurilor fugeau pe poartă. Când zăngăneau armele și primejdia se apropia, cei mari ai vremii știau de o ieșire ascunsă, care cobora de sub zidurile Cetății, prin măruntaiele Culmii Pleșului, până undeva jos, în Valea Ozanei.

Prin anii ’60–’70, în spatele casei lui nea Fănică curgea un pârâiaș. Nu mare, dar destul cât să-și fi făcut loc printre gospodării și să le amintească oamenilor că pe acolo trecea Ozana în tinerețea ei.

Într-o zi au venit muncitorii. Trebuiau să facă un canal pentru apa de ploaie. Au măsurat, au trasat și au început să sape chiar prin locul pe unde curgea pârâiașul. Hârlețele au intrat în pământ. Apoi s-au oprit. Sub pământ era piatră. Au mai săpat. Și atunci a apărut ceva ce nu semăna cu nimic din ce căutaseră ei: un zid. O boltă. O intrare. O construcție din piatră, cu partea de sus rotunjită, ca o boltă medievală. Nea Fănică a văzut-o. Au văzut-o și oamenii din jur. Și, în loc să întrebe prea multe, bătrânii au spus ceea ce știau dintotdeauna:

„Tunelul Cetății.”

Drumul despre care se spunea că îi scotea pe cei din Cetate la adăpost atunci când zidurile nu mai puteau ține piept primejdiei.

Îți poți închipui? Într-o noapte de război, cu focuri aprinse pe deal și străjeri alergând pe ziduri, cu porțile închise și dușmanul la poale, o mână de oameni coboară

în întuneric. Piatra rece sub tălpi. Făclia tremurând pe zid. Pași grăbiți. Șoapte. Și un drum pe care îl cunoșteau numai cei care trebuiau să-l știe. Apoi, după o vreme, lumina zilei. Valea Ozanei. Pădurile Măriei Sale. Libertatea.

Aceasta era povestea pe care oamenii locului o puneau peste pietrele descoperite în curtea lui nea Fănică. Numai că erau anii comunismului. Se construia, se îndrepta, se canaliza. Patrimoniul medieval nu avea glasul pe care îl are astăzi. Canalul trebuia făcut, iar peste bolta medievală s-a pus din nou pământ. Povestea însă n-a fost îngropată. Nea Fănică a dus-o mai departe, iar după moartea lui au spus-o nepoții. Ei nu erau născuți când muncitorii au dat peste bolta de piatră, dar bunicul lor fusese acolo. Unele povești trec dintr-o carte în alta. Altele trec de la un om la altul. Iar povestea tunelului a rămas așa: de la un om care l-a văzut, la niște nepoți care n-au văzut niciodată, dar au crescut cu credința că undeva, sub pământul moștenit, Cetatea Neamț își păstrează încă drumul ei tainic spre Valea Ozanei.

Poate că tunelul s-a închis. Poate că pământul i-a astupat intrarea. Dar în Ținutul Zimbrului sunt locuri în care istoria nu dispare. Doar coboară puțin mai adânc.

Culegător: Ionuț Savin
Sursa: Ștefan Rusu („nea Fănică”), Târgu-Neamț (1933–2010)

Legenda balaurului din Dealul Osoi

Vânători-Neamț

Se spune că unele legende au un sâmbure de adevăr. Așa începe povestea noastră despre un balaur uriaș care trăia, cu mulți ani în urmă, într-un pârâu ce trece pe lângă dealul Osoi, din Vânătorii Neamțului.

În anii copilăriei, obișnuiam să trecem dealul pe jos, împreună cu părinții și cu sora mea, de la Agapia spre Vânători, la bunici, unchi și mătuși. De fiecare dată, pe drum, părinții ne spuneau tot felul de povești, ca să treacă timpul mai repede. Așa se face că, într-una dintre aceste călătorii, mama ne-a spus o poveste la care mă gândesc și astăzi: o fi fost adevărată sau e doar o poveste?

Se făcea că, prin anii 1900, în capătul Vânătorilor, la Drehuța, locul acela era mereu ocolit de cei care mergeau la munca câmpului. Adesea, balaurul ieșea și ataca carele cu boi, turmele de oi și chiar oamenii care treceau pe acolo. Câțiva ani la rând, făptura aceasta a băgat spaima în localnici, până când aceștia s-au hotărât să o ademenească din văgăuna ei și să o ucidă cu pietre și sulițe, scăpând astfel de o vietate care nu era deloc binevenită pe acele locuri.

Povestea este veche. Mama a auzit-o de la tatăl ei, care pe vremea aceea era pădurar în pădurile din apropierea satului Vânători.

Culegător: Florin Dedeagă
poveste transmisă în familie
(de la bunicul culegătorului, pădurar la Vânători)

Leagănul haiducului

Târgu-Neamț

Într-o iarnă grea, pe la sfârșitul anilor 1700, în casa unui negustor evreu din Târgu-Neamț se născuse un băiat. Familia era săracă în anul acela, iar leagănul vechi se rupsese. Pruncul dormea într-o covată.

Într-o seară a bătut la ușă un om înalt, cu căciula trasă pe ochi și cu o desagă pe umăr. A cerut voie să se încălzească. A văzut covata, n-a zis nimic și a cerut doar un topor, o bardă și niște scânduri din șură. A lucrat toată noaptea în șura casei. Dimineața, lângă sobă stătea un leagăn din stejar, încheiat fără niciun cui, cu un brad mic cioplit la căpătâi. Omul a refuzat orice plată. A primit doar o strachină de lapte cu boțuri de mămăligă caldă și a plecat spre munții Grințieșului înainte să se lumineze.

Abia în primăvară, când potera a trecut prin târg, negustorul a auzit cum arăta haiducul pe care îl căutau. Înalt. Poate tâmplar de meserie. Fără cuie la lucru. A tăcut și s-a uitat lung la leagăn.

Spuneau bunicii că leagănul a trecut din mamă în fiică, prin mai multe familii din târgul de sub Cetatea Neamț. Și că fiecare copil care a dormit în el a crescut fără frică de pădure.

Culegător: Alina Burlacu
Sursa: vecina, tanti Aneta Rusu, decedată la 85 de ani

**Povestea face referire la Vasile cel Mare, un haiduc cunoscut la sfârșitul secolului al XVIII-lea în munții Neamțului și ai Sucevei; o tradiție a obștii evreiești din Târgu-Neamț arată că era tâmplar (stoler) de meserie. Alecu Russo a scris despre el în 1839.*

Mitocul lui Bălan

Crăcăoani

Se spune că, demult, pe când codrii Neamțului erau atât de întinși încât puteai merge o zi întreagă prin pădure fără să dai de țipenie de om, pe valea Cracăului Alb era un mic metoc al călugărilor. Nu era mănăstire cu ziduri înalte și porți grele, ci un loc de tihnă și de rânduială: câteva chilii, o fâneață bună, o grădină și acareturile trebuincioase. Călugării veneau aici după fân, după lemne și, mai ales, pentru liniștea pe care numai muntele știe s-o dea.

Codrul stătea împrejur ca o catedrală fără acoperiș. Noaptea, când vântul se potolea, se auzea câte un huhurez și, din când în când, clopotul metocului, ducându-și dangătul peste poieni și dealuri. Într-o toamnă, când pădurea începuse să se îmbrace în aur, a ajuns acolo un baci. Îl chema Bălan. Om zdravăn, cu mustață stufoasă, cu părul deschis la culoare și cu o turmă de oi după el. Umblase prin munți zile întregi și căuta un loc unde să-și așeze stâna peste iarnă. Când a dat cu ochii de poiana metocului, s-a oprit. S-a uitat la apă, apoi la iarbă. S-a uitat la pădure, apoi la oi. Oile, mai pricepute decât omul la asemenea treburi, nu mai așteptară să le întrebe nimeni și se apucară de păscut.

Bălan a zâmbit pe sub mustață:

— Ei, măi, voi v-ați hotărât mai repede decât mine.

Și s-a dus la călugărul care avea grijă de metoc.

— Părinte, am și eu o rugăminte. Lasă-mă să-mi fac o stână aici.

— Știi unde ai venit? Pământul acesta este al metocului.

— Știu, părinte. Nu vreau să iau pământul cu mine. Vreau numai să pun o stână pe el și să-mi câștig pâinea.

— Și ce dai în schimb?

— Ce să dau? Muncă. Că bani n-am să cumpăr muntele.

Călugărul a tăcut o vreme, s-a uitat la om, apoi la poiană.

— Bine. Ridică-ți stâna. Dar să respecți locul și rânduiala lui.

Bălan și-a scos căciula:

— Apoi, părinte, dacă eu nu respect locul, să n-am parte nici de iarbă, nici de oi.

În câteva săptămâni a ridicat stâna. După stână a venit o căsuță, după căsuță un gard, după gard o grădină. Și, până să-și dea seama lumea,

Bălan nu mai era omul care trecuse prin poiană cu o turmă de oi. Era gospodar. Călugării îl ajutau când era de ajutat, iar Bălan îi ajuta când era nevoie de braț de om: ba un lemn de tăiat, ba un gard de îndreptat, ba o căruță de fân, ba o oaie rătăcită. Văzând că locul e bun, că apa e aproape și că pădurea ține vântul în frâu, au mai venit și alții. Unul și-a făcut gospodărie mai jos, altul și-a ridicat o casă mai sus, altul a venit cu vite. Și poiana s-a umplut de fumul sobelor, de glasuri de copii și de câini care lătrau la orice frunză mai îndrăzneață. Numai că satul nu avea încă nume.

Într-o zi, un om din vale l-a căutat pe Bălan.

— Măi, unde-i Bălan?

— La metoc.

— Care metoc, măi frate, că doar sunt atâtea prin munții ăștia?

— La metocul lui Bălan.

A doua zi, altul a întrebat același lucru. A treia zi, altul. Și vorba a prins. Numai că vorba oamenilor, când apucă să umble, se mai și scurtează. Metocul lui Bălan a devenit Mitocul Bălan. Iar Mitocul Bălan a devenit, cu vremea, Mitocu Bălan. Dar povestea locului nu s-a terminat acolo, că muntele are răbdare. Prin pădurile din jurul satului au început să umble din nou zimbrii. Iar într-o zi, scormonind pământul cu copitele lor grele, au scos la lumină urmele unei vechi căi de piatră, Calea Mare, drum pe care oamenii îl știau din vorba bătrânilor, dar pe care pădurea îl înghițise cu totul. Parcă zimbrul, întors după veacuri în codrii aceștia, ar fi venit să răscolească puțin memoria locului.

Poate de aceea bătrânii nu spun doar că un sat se cheamă Mitocu Bălan. Spun că satul și-a luat numele dintr-o întâmplare și și-a păstrat sufletul dintr-o rânduială. Un călugăr avea metocul. Un baci avea oile. Muntele avea loc pentru amândoi. Iar dacă vreodată ajungi pe acolo și

vezi un zimbru ieșind dintre brazi, nu-l întreba unde merge. Poate se duce să mai verifice o dată Calea Mare.

Culegător: Maria Cornea
din memoria comunității

**Textul redă o explicație populară a numelui satului. Episodul cu zimbrii care ar fi scos la lumină urmele „Căii Mari" ține de povestea locului și nu a fost confirmat documentar.*

Prune murate și amintiri de Crăciun, din Humulești

Târgu-Neamț

Am trecut pe la tanti Marița lu' Valică, ca s-o iscodesc cum era în copilăria ei în perioada dinaintea Crăciunului. Deși am luat-o prin surprindere, a început să-mi spună cu bucurie cum ieșea la sănius cu toți copiii de pe uliță, cum repetau seara colinde, cum făceau curățenie îndată ce începea postul, pe la jumătatea lui noiembrie, și, înainte de toate, cum spălau oalele în apă clocotită cu leșie. Covoarele se scuturau toate mai aproape de Crăciun, ca să fie curate de Ajun; la spălat se duceau doar vara, la Ozana.

Bradul de Crăciun îl făceau cu o săptămână înainte și îl împodobeau cu bomboane legate cu sfori. Iar dacă mai mânca cineva pe ascuns vreuna, învelea în locul ei o nucă în același staniol.

Am întrebat-o dacă făceau julfe și mare mi-a fost mirarea când mi-a răspuns: „*La noi nu se făceau julfe, doar cei de la țară mâncau de-astea.*" Așadar humulești se cred orășeni. Și, la drept vorbind, Humulești sunt parte din Târgu-Neamț, care e oraș, iar podul peste Ozana nu-i desparte, ci îi unește.

De gătit, făceau doar mâncare de post. Mi-a spus câteva rețete și denumiri, dar mi-a rămas în minte una pe care n-o mai auzisem: burdujei de prune (se citește „*burdujăi*"). Sunt prune murate în apă de fântână, puse într-o oală mare de lut. Fără sare, fără nimic: doar prune și apă. Lăsate așa, la murat, ele se umflă. Zi tare „*burdujăi*!" și ai să vezi că-ți aduce în minte o prună dodoloață, umflățică. Burdujeii se mâncau cu pâine sau cu mămăligă. Mi-a mai spus și de mere murate, dar doar cele viești sunt bune. Erau un fel de mâncare în sine, nu o garnitură pe lângă altceva.

Mi-a mai spus și o întâmplare, pe care o voi povesti cu altă ocazie, că pe ziua de azi s-a gătit.

Culegător: Ionela Lungu
Sursa: Marița Lungu, Humulești, 83 de ani

Papucii din stejar

Vânători-Neamț

Se povestește și despre o pădure din locurile care țin astăzi de Parcul Natural Vânători-Neamț, prin zona Cărbuna, unde oamenii au păstrat din bătrâni o întâmplare despre niște copii, un stejar și un lucru rămas din război, ascuns sub țărână.

Într-o zi, cinci copii veniseră cu oile la păscut. Erau de-ai locului, obișnuiți cu pădurea și cu drumurile ei, cu poienile în care iarba se ținea mai verde și cu stejarii sub care se putea sta la umbră. Oile își vedeau liniștite de păscut, iar copiii se jucau lângă un stejar. Și, cum numai copiii știu să facă, au început să scormonească prin pământ. Au dat peste un obiect de metal cum nu mai văzuseră. L-au scos, l-au întors pe toate părțile și s-au strâns în jurul lui, încercând să înțeleagă ce era. Nu știau că pământul poate păstra lucruri pe care timpul nu le face mai puțin primejdioase.

La un moment dat, unul dintre copii s-a desprins de ceilalți, pentru că oile o luaseră spre un loc cu iarbă mai bună și trebuiau mânate înapoi. După câteva clipe, pădurea a fost spintecată de o bubuitură atât de puternică, încât copilul s-a întors speriat din drum. Un fum gros se ridica dintre copaci, acolo unde îi lăsase pe ceilalți. A alergat înapoi cât l-au ținut picioarele, dar prietenii lui nu mai erau. Era doar pământul răscolit și stejarul lângă care, cu puțin înainte, copiii își vedeau liniștiți de joacă.

Mai târziu s-a aflat ce fusese obiectul scos din pământ: un obuz neexplodat, rămas acolo din vremea războiului. Spun bătrânii că în crengile lui au rămas agățați papucii copiilor, sus, acolo unde vântul îi mișca încet și unde, vreme de ani buni, cei care treceau pe acolo încă îi mai puteau vedea.

Cu vremea, papucii s-au dus, cum se duc toate lucrurile lăsate în voia ploii, a vântului și a anilor. Dar stejarul a rămas, Poartă povestea, iar povestea îi poartă pe acei copii mai departe, din generație în generație, spre veșnica lor pomenire.

Culegător: Andrei Bocăneț
Sursa: bunicii

Clopotul de sub lac

Târgu-Neamț
Humulești Noi · strămutarea din 1965

Când a venit hârtia că satul lor de pe Bistrița va fi acoperit de apele lacului, nea Vasile n-a vrut să plece. A stat pe prispă până când ultimul vecin și-a desfăcut casa, bârnă cu bârnă, și a urcat-o în camion.

Până la urmă a plecat și el. N-a luat mobila, nici covoarele. A luat o cruce de lemn de la mormântul nevestei, un sac de pământ din grădină și o bucată de cărămidă din cuptor. Așa a ajuns la Humulești Noi, pe o stradă care avea să se cheme Strada Hangului.

În prima primăvară a presărat pământul din sac în grădina nouă. Vecinii râdeau de el. Dar în vara aceea, numai în colțul acela au crescut ceapă și usturoi cum creșteau acasă. Când se coceau cartofii, nea Vasile îi scotea din pământ, îi tăia mari și îi punea la tigaie cu ceapă multă și câteva bucățele de afumătură. Se rumeneau încet, până prindeau coajă aurie, iar mirosul se ridica peste toată ograda. Mânca dintr-o strachină, cu pâine proaspătă și cu ceapa din grădină, și zicea că așa mirosea și bucătăria de acasă. *„Pământul vechi îl învață pe cel nou”*, spunea el.

Când a îmbătrânit de tot, nepoții îl duceau uneori până la lacul Izvorul Muntelui. Se uita lung la apă și zicea că, dacă stai cuminte, mai auzi clopotul bisericii de dedesubt. Nepoții n-au auzit niciodată nimic. Dar după ce a murit nea Vasile, unul dintre ei a zis că, într-o noapte liniștită de vară, a auzit ceva. Poate un clopot. Poate doar vântul pe apă.

Culegător: Iustian Heriu
Sursa: bunicul Ioan Heriu, decedat

**Satul Humulești Noi a fost înființat în 1965 cu oameni strămutați din Hangu, Poiana Teiului, Galu și alte sate inundate de lacul Izvorul Muntelui; Strada Hangului amintește de originea lor.*

Povestea războiului trăită prin ochii copilului

Vânători-Neamț

Acum aproape 82 de ani, eram doar un copil când războiul ne-a schimbat viața. Împreună cu mama, cu fratele meu mai mic și cu câțiva săteni, a trebuit să ne părăsim casele și să ne ascundem de armata rusească în Valea Rea.

Tata căzuse deja în război și nu mai era alături de noi, iar eu a trebuit să-mi asum, la doar opt ani, rolul de bărbat al familiei.

Am reușit să luăm cu noi și vaca. Datorită ei am avut lapte și am putut să ne hrănim în acele vremuri grele. Uneori ne întorceam acasă ca să mai luăm provizii din pod sau din beci, apoi reveneam, cu frică, în vale.

Amintirea aceasta s-a născut odată cu războiul și a rămas vie peste ani.

Aveam doar opt ani, dar împrejurările m-au silit să cresc înainte de vreme. Războiul nu înseamnă doar lupte și arme. Pentru cei care l-au trăit, a însemnat frică, despărțire, fugă, lipsuri și copii nevoiți să poarte poveri mult prea mari pentru vârsta lor.

Aceasta este povestea războiului văzut prin ochii unui copil. O poveste simplă, dar care nu trebuie uitată.

Culegător: Maria-Melania Gaman
Sursa: bunicul Vasile Gaman, Lunca, Vânători-Neamț, 90 de ani

Sloiul din 1909

Târgu-Neamț

Când ningea mult și ne plângeam de frig, bunica ne oprea cu o singură frază: *„Voi n-ați văzut frig. Să vă spun de sloiul din 1909.”* Povestea n-o trăise ea. O știa de la mama ei, care avea atunci șapte ani. Și începea mereu la fel: *„Mama zicea că în iarna aceea au fost două sloiuri. Unul a vrut să-i ia. Celălalt i-a ținut în viață.”*

Toamna, pe la Sâmedru, când au coborât oile de la munte, tatăl străbunicii făcuse sloi. Fierbea carnea de oaie o zi întreagă, cu foi de dafin și cu boabe de piper, până mirosea toată casa a sărbătoare. Apoi o turna în oale de lut, unde se închega și ținea toată iarna. Ultima oală a legat-o cu o sfoară: *„Pe asta o deschidem doar când o fi cel mai greu.”*

Apoi a plecat cu căruța la Iași, cu marfă. Trebuia să se întoarcă de Crăciun. N-a mai putut. Au venit zăpezile și au închis drumurile, iar acasă au rămas străbunica, frățiorul ei mai mic și mama lor.

În a doua zi a anului a venit gerul. Străbunica povestea că i se lipeau genele când ieșea afară. Apa din găleata de lângă ușă, în casă, se făcuse bloc. Ozana tăcuse, prinsă în gheață de la un mal la altul. Păsările cădeau înghețate din copaci.

Atunci mama lor a luat oala de pe raft și a dezlegat sfoara. Au încălzit sloiul pe plită și l-au mâncat cu mămăligă, mama și cei doi copii, din

aceeași strachină. Străbunica zicea că n-a mâncat în viața ei nimic mai bun. Seara au bătut la ușă doi copii ai vecinei, vineți de frig. La ei se terminase tot. Mama lor i-a pus la masă fără o vorbă și a mai tăiat o felie. Așa a ținut oala aceea două familii o săptămână întreagă.

De Bobotează, oamenii au tăiat din gheața Ozanei o cruce mare, limpede ca sticla, și au ridicat-o pe mal. Străbunica s-a rugat în fața ei să se întoarcă tatăl ei.

S-a întors primăvara. Ozana s-a trezit cu un trosnet auzit în tot satul. Gheața s-a rupt în sloiuri cât ușa, care s-au izbit unele de altele și au ieșit peste maluri. Tatăl a așteptat o zi întreagă pe malul celălalt să scadă apa. Copiii îi făceau semne peste sloiurile care treceau la vale. Când a ajuns acasă, primul lucru pe care l-a întrebat a fost: *„Ați deschis oala?”* Soția i-a spus de vecini. El a tăcut o vreme. Apoi a zis: *„Bine ați făcut. Pentru asta am legat-o.”*

Bunica încheia mereu cu vorbele mamei ei: *„Sloiul de pe Ozana a vrut să ne ia. Sloiul din oală ne-a ținut. Și pe noi, și pe alții. Așa e cu tot ce pui deoparte: nu e al tău până nu-l împarți.”*

Acum o spun eu copilului meu, Matei.

Culegător: Lucian Muraru
Sursa: bunica Dumitrița Tanase, decedată

**Pe 2 ianuarie 1909, stația meteorologică Târgu-Neamț a înregistrat −29,1 °C, cea mai joasă temperatură din istoria măsurătorilor din zonă.*

Râpa lui Coroi

Vânători-Neamț, lângă Schitul Sihla

Se spune că, lângă Sihla, este o râpă pe care o știu toți cei care urcă pe acolo. O culme ruptă, stânci golașe, peșteri mici în care au trăit cândva sihaștrii. Locul se cheamă Râpa lui Coroi.

Numele îl poartă de la un om. În anul 1763, un dregător din sfatul țării, Ioan Coroi, a venit în pădurile acestea la vânătoare de cerbi. Era om mare, cu cai buni și oameni mulți în jurul lui. În goana după vânat a ajuns la marginea râpei și a căzut în prăpastie. Acolo și-a găsit sfârșitul.

Din dregătorul acela n-a mai rămas nimic altceva decât numele locului în care a murit.

Au trecut aproape două sute de ani. Pe aceleași poteci umbla acum unul dintre cei mai iubiți duhovnici ai neamului românesc, părintele Cleopa, care cunoștea munții Moldovei pas cu pas. Când ajungea în poiana lui Coroi, se oprea. Se spune că își scotea opincile ciobănești și mergea mai departe desculț.

Celor care îl întrebau de ce, le spunea că acolo pământul e plin de oasele unor cuvioși, sihaștri care s-au rugat în peșterile râpei, și că nu se cuvine să calci peste ei încălțat.

Așa au rămas în același loc două amintiri. Una a boierului care a venit să ia ceva din pădure și a căzut. Alta a călugărului care a venit să se închine și s-a descălțat.

Iar cine trece azi pe lângă Râpa lui Coroi poate alege singur cum vrea să pășească.

Culegător: înv. Neculai Florean
din memoria comunității

Trăind legenda

...în loc de încheiere

Se spune că Dragoș-Vodă a venit din Maramureș urmărind un legendar mamifer, iar câinele său, Molda, și-a găsit sfârșitul în apele unui râu care i-a păstrat numele. Din această întâmplare s-a născut una dintre poveștile fondatoare ale Moldovei, transmisă din generație în generație și păstrată în scrierile cronicarilor.

Poate că aceasta este prima lecție a legendelor: un loc capătă sens și prin poveștile pe care oamenii aleg să le păstreze. Astfel, trecutul și prezentul se întâlnesc din nou. Măria sa, zimbrul, s-a întors în pădurile Parcului Natural Vânători-Neamț. În același ținut, Humulești lui Creangă și Cetatea Neamț din paginile lui Sadoveanu sau Coșbuc ne amintesc că memoria unui loc poate trece din vorbă în carte și din carte în conștiința celor care vin după noi.

Legendele adunate în acest volum vin dintr-o memorie mai puțin cunoscută: cea a oamenilor locului. În ele, pădurile au taine, izvoarele au rosturi, iar omul trăiește după rânduieli pe care nu le-a învățat din cărți. Dincolo de miraculos și de credințele de odinioară, răzbate o înțelegere profundă a lumii, pe care avem datoria să o transmitem celor care vin după noi.

Poveștile acestei cărți au fost culese într-o singură lună. Nu sunt toate. În Târgu-Neamț, Agapia, Bălțătești, Crăcăoani și Vânători-Neamț se mai păstrează istorii pe care nu le-a scris nimeni, dar care merită să fie auzite. Unele trăiesc încă în amintirea bunicilor și a bătrânilor satelor, cum a fost- o bună vreme- și cazul legendei descălecatului. Pentru a nu se pierde, au nevoie de cineva care să le asculte și să le dea mai departe.

Din adâncul pădurii spre înaltul cerului, pe urme de zimbru, de la întemeierea Moldovei.

Asociația Ținutul Zimbrului
Unitatea de Management a Destinației ecoturistice Ținutul Zimbrului

Povestea din familia mea

Întreabă un bunic. Ascultă povestea și scrie-o aici, așa cum ți-a fost spusă.

LEGENDE
DIN ȚINUTUL ZIMBRULUI
NEAMȚ (I)

O poveste se pierde când nu mai are cine s-o spună și cine s-o asculte.

Dar memoria nu e o arhivă. Când cel care știe nu mai este, povestea poate dispărea odată cu el. De aceea, în septembrie 2026, i-am invitat pe oamenii din Târgu-Neamț, Agapia, Bălțătești, Crăcăoani și Vânători-Neamț să stea de vorbă cu bunicii lor și să adune poveștile locului. Au răspuns copii și adulți. Fiecare mărturie a devenit o descoperire și o punte între generații.

„Bunicule, ia spune-mi și mie… mata ce poveste neștiută mai știi?”

Andreea Trăsnea, *Cuvânt înainte… să se piardă*

Titlul proiectului: “Legende din Ținutul Zimbrului, Neamț (I)”
Editorul materialului: Asociația Ținutul Zimbrului, coord. Andreea Trăsnea
Data publicării: octombrie 2026

Proiect finanțat de **CONSILIUL JUDEȚEAN NEAMȚ**

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Consiliului Județean Neamț.

BISON LAND®